

УДК 616.314-77

Р.М. Хопта

ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНО – ЕТИЧНОГО ФЕНОМЕНА В СИСТЕМІ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ

Івано-Франківський національний медичний університет

Стрімкий розвиток сучасного суспільства вимагає кваліфікованих спеціалістів у різноманітних галузях. Велике значення у формуванні самосвідомості та майстерності фахівця має рівень освіти, який здобувається у вищих навчальних закладах. Особливою специфікою відрізняється навчання майбутніх лікарів, оскільки їхня безпосередня діяльність супроводжується високим рівнем відповідальності. Це зумовлює специфічні особливості формування особистості майбутнього лікаря. Медицина - професія, заснована на відносинах «людина - людина», тому діяльність лікаря не можна розглядати відокремлено від його особистих якостей, загальноприйнятих норм поведінки, знання основ загальної педагогіки і психології, психологічних аспектів спілкування в системі «лікар - хворий». До професійно значущих якостей особистості лікаря в спілкуванні з хворими можна віднести гуманізм, людяність, терпимість, ввічливість, уважність, відповідальність, комунікативність, емоційну стабільність [1].

Тому **метою** вивчення значення педагогічного спілкування як професійно – етичного феномена в системі освіти студентів-стоматологів є спрямування студентів на врахування психологічних особливостей кожного пацієнта й індивідуальний підхід.

Студенти-медики мусять знати, що спілкування лікаря і пацієнта – це надання всебічної медичної, психологічної і моральної допомоги хворому в боротьбі з хворобою і її негативними соціальними наслідками; лікар має вміння запобігати і вирішувати конфлікти з пацієнтами, оскільки це - його моральний обов'язок. Навчитися гуманно й ефективно спілкуватися студент мусить на заняттях у процесі вирішення різноманітних ситуацій, які сприяють формуванню комунікативних знань і вмінь.

Крім того, розвинена уява лікаря допомагає зрозуміти хворого, його можливі реакції, передбачити ситуацію і свою роль у ній, а також свої дії в передбачених умовах. Лікар повинен володіти способами (переконування, навіювання) взаємодії в професійній діяльності та вміння встановлювати контакт (емоційний, діловий) у спілкуванні з хворими і колегами. Певну специфіку має і навчання майбутніх лікарів-стоматологів.

Одним із головних завдань сучасної системи освіти в стоматології є створення умов для розвитку і самовиявлення кожної особистості на етапі здобуття медичної освіти, формування покоління лікарів-стоматологів, здатних до активної практичної діяльності із застосуванням творчого підходу

і дотриманням морально-етичних цінностей [2].

Специфіка новітніх технологій навчання у вищих навчальних закладах медичного профілю передбачає насичення навчального процесу елементами розвитку лікарського мислення, відточення практичних навичок та вмінь із послідовним аналізуванням та інтерпретуванням отриманих результатів, що в загальному обсязі базується на застосуванні різноманітних методичних підходів. Помітне місце в змісті стоматологічної освіти посідає опанування і вдосконалення практичних навичок майбутніми лікарями-стоматологами. Одним із пріоритетів сучасності є спрямованість не лише на розуміння провідних тенденцій етіології та патогенезу основних стоматологічних хвороб, а й на анатомо-фізіологічні особливості зубощелепного апарату, духовних і моральних цінностей повсякденного життя пацієнта.

Рівень підготовки майбутнього лікаря-стоматолога залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників - інтелектуального розвитку, здатності, інтересу, здібності до навчання, стимулювання творчої уяви, рівня знань і професійної майстерності викладача, який проводить навчальний процес, самосвідомість студента. Саме самосвідомість служить джерелом саморегуляції та самоконтролю людини, сприяє формуванню і розвитку соціально адекватних норм поведінки, що необхідне в повсякденній роботі лікаря.

Крім того, велике значення в системі освіти надається ролі викладача. Спілкування педагога зі студентами є специфічним тому, що за статусом вони виступають із різних позицій: викладач організовує взаємодію, а студент сприймає її та включається в неї. Треба допомагати студентові стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей. У спілкуванні складається важлива система виховних взаємин, що сприяють ефективності виховання і навчання. У педагогічній діяльності спілкування здобуває функціональний і професійно значимий характер. Воно виступає в ній як інструмент впливу, і звичайні умови та функції спілкування одержують тут додаткове «навантаження», тому що з аспектів загальнолюдських переростають у компоненти професійно-творчі.

Тому педагогічне спілкування як професійно – етичний феномен потребує спеціальної підготовки не лише для оволодіння технологією взаємодії, а й для набуття морального досвіду, педагогічної

мудрості організації стосунків у різних сферах навчально – виховного процесу. Для цього педагогові потрібно вміти оперативну і правильно орієнтуватися у постійно змінюваних умовах спілкування, знаходити відповідні комунікативні рішення. Педагогічне спілкування - це професійне спілкування викладача з усіма учасниками навчально-виховного процесу, яке спрямоване на створення оптимальних умов для досягнення мети, виконання завдань виховання і навчання [3].

У педагогічній діяльності спілкування постає як засіб розв'язання навчально-виховних завдань; соціально-психологічне забезпечення педагогічного процесу; засіб організації взаємин викладача і студентів, що має гарантувати ефективність навчання, виховання та розвитку особистості. У цьому контексті педагогічне спілкування містить потужний резерв зростання професійної майстерності педагога, вдосконалення організації педагогічної діяльності та навчально-виховного процесу. Педагог у своїй діяльності має бути як джерелом інформації, так і людиною, яка пізнає іншу людину або групу людей і є організатором колективних діяльності та взаємин.

Безпосереднє спілкування - одна з форм взаємодії викладача зі студентами і має для суб'єктів взаємодії особистісний сенс, оскільки залучає їх до цього процесу. У процесі спілкування наголошується на його гуманістичній спрямованості, виділяються пізнавальна й комунікативна функції, створення сприятливого психолого-емоційного мікроклімату на заняттях та організація спілкування викладача зі студентами і студентів між собою.

Важливо створити на занятті сприятливий психолого-емоційний мікроклімат, який передбачає взаєморозуміння викладача і студентів, орієнтацію на загальнолюдські цінності сприйняття людини як найвищої цінності (милосердя, розвиток уміння розуміти емоційний стан іншого, безоцінне його сприймання, надання безкорисливої допомоги, співвіднесення особистого із загальнолюдськими інтересами), адекватне оцінювання своїх знань, умінь і навичок та постійне їх удосконалення. Разом із тим введення в зміст медичної освіти таких ключових понять як "гуманізм", "гуманність", "гуманістична спрямованість навчального процесу", "гуманізація" забезпечує свідомий вибір студентами духовних цінностей, на ос-

нові яких формується індивідуальна система професійно-ціннісної орієнтації на взаєморозуміння, постійну допомогу іншим людям [4].

Слід пам'ятати, що лікар-стоматолог мусить володіти як елементами психологічного впливу, так і мануальними практичними навичками, які забезпечують його безпосередню діяльність. А це вимагає занять студентів як на фантомах, так і безпосередньо в клініці. Тому викладач має спрямувати поведінку студентів із урахуванням співпраці з пацієнтами. Заняття зі студентами в клініці забезпечує подолання психологічного бар'єра «студент-пацієнт» і «пацієнт-студент». Більшість пацієнтів позитивно налаштовані на співпрацю зі студентами, однак вони повинні побачити відповідну базу знань і вмінь, якими володіють студенти на даному етапі навчання. Тому велике значення в навчанні студентів-стоматологів мають заняття у фантомних класах, де вони відпрацьовують практичні навички і закріплюють теоретичні знання.

Висновки

Отже, врахування всіх аспектів підготовки лікарів-стоматологів, починаючи зі студентських лав, дозволить формувати як кваліфікованого фахівця, так і всебічно розвинену особистість, здатну зайняти належне місце в сучасному суспільстві.

Література

1. Система професійної безперервної підготовки фахівців для охорони здоров'я України / [В.Ф. Москаленко, Т.Д. Бахтеєва, О.М. Біловол та ін.]-К.: Книга плюс, 2009.-64 с.
2. Барій М. Й. Основи психології і педагогіки: [навч. посіб.] / Барій М. Й., Ортинський В. Л. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 217 с.
3. Значення та можливості формування професійного мислення у студентів вищих медичних закладів / [О.Є. Абатуров, Л.Р. Шостакович-Корецька та ін.] // Проблеми безперервного професійного розвитку лікарів та провізорів: матеріали доп. наук.-метод. конф. з міжнар. участю.- К., 2007. - С. 399-400.
4. Гончарова Н. Г. Психофізіологічні підходи у технології навчання студентів-медиків /Гончарова Н. Г., Морозова О. В., Сухомлінова І. Є. // Запорожский медицинский журнал. - 2006. -№6. - С. 162-163.

**Стаття надійшла
1.12.2015 р.**

Резюме

Медицина - професія, заснована на відносинах «людина - людина», тому діяльність лікаря не можна розглядати відокремлено від його особистих якостей, загальноприйнятих норм поведінки, знання основ загальної педагогіки та психології, психологічних аспектів спілкування в системі «лікар - хворий». Студенти-медики мусять знати, що спілкування лікаря і пацієнта має за мету надання всебічної медичної, психологічної і моральної допомоги хворому в боротьбі з хворобою і її негативними соціальними наслідками; лікар повинен вміти запобігати і вирішувати конфлікти з пацієнтами, оскільки це – його моральний обов'язок. Лікар мусить володіти способами (переконування, навіювання) взаємодії в професійній діяльності та вміти встановлювати контакт (емоційний, діловий) у спілкуванні з хворими і колегами. Певну специфіку має навчання майбутніх лікарів-стоматологів. Помітне місце в змісті стоматологічної освіти посідає опанування і вдосконалення практичних навичок майбутніми лікарями-стоматологами.

Ключові слова: студенти-медики, психологічні аспекти, спілкування, взаємовідносини, педагоги.

Резюме

Медицина – это профессия, основанная на отношениях «человек-человек», поэтому деятельность врача нельзя рассматривать отдельно от его личностных качеств, общепринятых норм поведения, знаний основ общей педагогики и психологии, психологических аспектов общения в системе «врач-больной». Студенты-медики должны знать, что общение врача и пациента предусматривает всестороннюю медицинскую, психологическую и моральную помощь больному в борьбе с болезнью и ее негативными социальными последствиями; врач должен уметь предупреждать и решать конфликты с пациентами, потому что это его моральная обязанность. Должен владеть способами (убеждение, внушение) взаимодействия в профессиональной деятельности и уметь налаживать контакт (эмоциональный, деловой) в общении с больными и коллегами. Особенной спецификой отличается обучение будущих врачей-стоматологов. Важное место в стоматологическом образовании занимает приобретение и совершенствование практических навыков будущими врачами-стоматологами.

Ключевые слова: студенты-медики, психологические аспекты, общение, взаимоотношения, педагоги.

UDC 616.314-77

PEDAGOGICAL VALUE OF THE COMMUNICATION AS A PROFESSIONAL ETHICAL PHENOMENON IN THE EDUCATION OF DENTISTS STUDENTS

R.M. Khopta

Department of Prosthetic Dentistry

Ivano-Frankivsk National Medical University

Summary

Medicine is a profession, based on the relationship "man - man", that is why the activity of a doctor can't be considered separately of his personal qualities, accepted norms of behavior, knowledge of general pedagogy, psychology and psychological aspects of communication in the relationships between a doctor and a patient. Medical students should know that the communication between a doctor and a patient aims at providing comprehensive medical, psychological and moral assistance to the patient in overcoming the disease and its negative social consequences; the doctor must be able to prevent and resolve conflicts with patients, because it is his moral duty. The doctor must own such methods as a persuasion and a suggestion in his daily professional activities and be able to establish emotional or business contact in communication with patients and colleagues. Some special features have education of future dentists. An important role in the content of dental education is taken place by acquisition and improvement of practical skills of future dentist.

The rapid development of modern society requires qualified professionals in various fields. Important value in the formation of a professional identity and educational level of a doctor are skills that are acquired during studying in the university. Especially different specific has a studying of future doctors, because their direct activities accompanied by a high level of responsibility. This leads to specific features for the formation of the future doctor. Medicine is a profession, based on the relationship "man - man", that is why the activity of a doctor can't be considered separately of his personal qualities, accepted norms of behavior, knowledge of general pedagogy, psychology and psychological aspects of communication in the relationships between doctor and patient. To the professional important qualities of a communication with patients we can include humanism, humanity, tolerance, courtesy, attentiveness, responsibility, communicativeness and emotional stability. Medical students should know that the communication between a doctor and a patient aims at providing comprehensive medical, psychological and moral assistance to the patient in overcoming the disease and its negative social consequences; the doctor must be able to prevent and resolve conflicts with patients, because it is his moral duty. Students should learn effective and humane communication during their lessons in the process of solving different situations that contributes to the formation of communicative knowledge and skills.

Besides, the developed imagination helps the doctor to understand the patient, his or her possible reactions, to predict the situation and their role in it, as well as the actions provided according to the circumstances. The doctor must own such methods as a persuasion and a suggestion in his daily professional activities and be able to establish emotional or business contact in communication with patients and colleagues. Some special features have education of future dentists.

One of the main tasks of a modern education system in dentistry is to create conditions for a development and a self-expression of each person on the stage of obtaining a medical education, forming a generation of dentists able for active practice using creativity and observance of moral and ethical values.

The specificity of the latest learning technologies in higher educational establishments of medical profile provides great saturation of the educational process with elements of medical thinking, improving of different practical skills and abilities with consistent analysis and interpretation of results that in total is based on the use of dif-

ferent methodological approaches. An important role in the content of dental education plays acquisition and improvement of practical skills by future dentist. Nowadays one of the priorities is the focus not only on understanding the etiology and the pathogenesis of common dental diseases, but also on the anatomic-physiological features of the dental chewing system and spiritual and moral values of the patient.

Professional skills of the future dentist depend on many objective and subjective factors: intellectual development, interest, ability to learn, stimulation of the creative imagination, knowledge and professional skills of the teacher, who conducts educational process. It serves as a source of self-consciousness and self-control for a person and helps to form the development of appropriate social behavior, which is necessary in the daily work of a doctor. Besides, a great importance in the education system is given to the role of the teacher. Teacher's communication with students is specific because the teacher organizes interaction and student perceives it. We must help students to become active participants of the educational process, to ensure conditions for the realization of their potential abilities. The communication system includes important educational relationships that promote the efficiency of education and training. In the pedagogical sphere the communication acquires significant functional and professional character. It serves as a tool for influence. Communication functions are obtained as additional "burden", because common aspects of all mankind turn into professional and creative components.

Therefore pedagogical communication as professional is an ethical phenomenon requires special training not only for mastering the technology of interaction, but also for the acquisition of moral experience, wisdom pedagogical organization of relations in various areas of educational process. To do this, the teacher should be able quickly and correctly find relevant communicational solutions. The teacher communication is a professional communication with all participants of educational process, which aims at creating optimal conditions for implementation of goals, objectives of education and training. In the pedagogical sphere communication is presented as means of solving educational problems; social and psychological support of educational process; relations of the teacher and students must ensure the effectiveness of training, educational and personal development. In this context, pedagogical communication contains strong growth of professional skills of the teacher, improving the organization of pedagogical activity and of educational process. The teacher in his or her activities should be a source of information, and a person who cognizes another person or a group of people, and is an organizer of collective activities and relationships.

Direct communication is one of the forms of interaction between the teacher and students and has its own personal sense, as involve them into this process. In the process of communication we should emphasize on its humanistic focus. We can distinguish cognitive and communicative functions of the communication. Creation of favorable psychological and emotional microclimate and organization of the communication with students and students among ourselves should be mentioned. It is important to create a favorable psychological and emotional microclimate, which involves understanding between the teacher and students. It is also very important to focus on the common values of human perception such as (compassion, developing the ability to understand the emotional state of another, his or her perception, providing generous assistance, matching personal interests with universal), adequate evaluation of their knowledge and skills and their constant improvement. However, introduction to the content of medical education such concepts as "humanism," "humanity," "humanistic orientation of the educational process", "humanization", provides conscious choice of spiritual values based on which individual professional and value orientation is formed. It should be mentioned that the dentist has to learn as elements of the psychological impact as the manipulative practical skills that provide their direct activities. This requires work on phantoms and directly in the clinic. Therefore, the teacher must direct the behavior of students taking into account cooperation with patients. Classes in the clinic provide overcoming of the psychological barrier: "student-patient" and "patient-student." Most patients have positive attitude to work with students, however, they should see the appropriate base of knowledge and skills that students have at this stage of learning. That is why a great role has training in phantom classes where students work out their practical skills and fix theoretical knowledge.

Conclusions. Thus, taking into account all aspects of dentists studying, ranging from student ranks, can give us an opportunity to form as a qualified expert, as an intelligent personality, which is able to take his or her proper place in a modern society.

Keywords: medical students, psychological aspects, communication, relationships, a pedagog.